

4. Trade union statement to EU-Ukraine Summit on 3 February. URL: <https://www.etuc.org/en/document/trade-union-statement-eu-ukraine-summit-3-february>

5. ФПУ – Фонд Еберта: Зацікавленість у подальшому підвищенні ефективності співпраці. URL: <https://www.fpsu.org.ua/61-nasha-borotba/13473-fpu-fond-eberta-zatsikavlenist-u-podalshomu-pidvishchenni-efektivnosti-spivpratsi.html>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-490-0-2>

**MANIPULATION OF HISTORICAL NARRATIVES IN RUSSIAN
PROPAGANDA REGARDING EVENTS IN EASTERN UKRAINE:
A STRATEGY FOR SHAPING PUBLIC OPINION IN
THE RUSSIAN FEDERATION**

**МАНІПУЛЯЦІЯ ІСТОРИЧНИМИ НАРАТИВАМИ
У РОСІЙСЬКІЙ ПРОПАГАНДІ ЩОДО ПОДІЙ
НА СХОДІ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В РФ**

Lehkodukh V. V.

*Full-time Adjunct of the Scientific and
Organizational Department
Hetman Petro Sahaidachnyi National
Army Academy
Lviv, Ukraine*

Легкодух В. В.

*ад'юнкт штатний науково-
організаційного відділу
Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного
м. Львів, Україна*

Конфлікт на Сході України, що розпочався у 2014 році, супроводжується активною інформаційною війною, в якій пропаганда відіграє ключову роль. Одним з основних інструментів, який використовує російська влада для легітимізації своїх дій, є маніпуляція історичними нарративами. Це дозволяє виправдовувати військову агресію та формувати підтримку серед населення Російської Федерації.

Російська пропаганда не тільки спотворює сучасні події, але й активно використовує історичні паралелі для впливу на масову свідомість. Використання історичних образів, зокрема періоду Радянського Союзу та Великої Вітчизняної війни, дозволяє Кремлю представляти події в Україні як частину багатовікової боротьби Росії проти зовнішніх

ворогів. Таким чином, пропаганда сприяє не тільки виправданню агресивних дій, але й мобілізації емоційної підтримки з боку населення.

У контексті російської пропаганди, спрямованої на виправдання агресії проти України, систематично використовуються історичні нарративи, що базуються на ключових подіях російської та радянської історії. Пропагандистські повідомлення не лише маніпулюють фактами, але й створюють міфологізовані уявлення про сучасні події, які подаються як продовження історичної боротьби.

Історичні нарративи відіграють ключову роль у сучасних пропагандистських повідомленнях Російської Федерації, підтримуючи легітимність державних дій та сприяючи зміцненню підтримки військових операцій серед населення. Пропагандистські повідомлення, які транслюються російськими медіа, ґрунтуються на спрощених дихотомічних уявленнях про конфлікт, у якому Росія виступає у ролі захисника, а Україна та її західні союзники представлені як агресори [1, с. 87–94].

Один із центральних нарративів російської пропаганди полягає у твердженні про необхідність «захисту» російськомовного населення на Сході України [7]. Цей нарратив активно використовувався для виправдання анексії Криму у 2014 році, коли російські медіа масово поширювали неправдиві відомості про утиски російськомовних жителів Криму та Донбасу з боку української влади та радикальних угруповань. Наприклад, телеканал «Россия-24» неодноразово транслював фальсифіковані повідомлення про насильство з боку українських військових. Однак, за даними моніторингу міжнародних організацій, таких як ООН та ОБСЄ, систематичних переслідувань за мовною чи етнічною ознакою в Україні не було зафіксовано [6].

Цей нарратив продовжує відігравати важливу роль у легітимізації військової присутності Росії на Донбасі. Наприклад, державні канали регулярно повідомляють про «етнічну чистку», яку нібито проводить українська влада, що створює основу для виправдання гуманітарної інтервенції з боку Росії [3, с. 34–41].

Ще одним важливим нарративом російської пропаганди є боротьба з «фашизмом», що відсилає до радянської спадщини Другої світової війни. Після Євромайдану у 2014 році, російські ЗМІ почали зображати нову українську владу як фашистський режим. Наприклад, такі медіа, як «Первый канал» і «Россия-24», неодноразово називали український уряд нацистським, акцентуючи увагу на радикальних елементах націоналістичних організацій. Одним із яскравих прикладів є фальсифікована історія про «розіп'ятого хлопчика» у Слов'янську, яка була використана для емоційного впливу на громадську думку [8].

Цей нарратив також використовувався у міжнародних виступах російських лідерів. Наприклад, під час виступу на параді до Дня

Перемоги у 2022 році президент Володимир Путін заявив про продовження боротьби проти «неонацистів» в Україні, використовуючи образи фашизму для мобілізації внутрішньої підтримки війни.

Концепція «російського світу» є важливим елементом ідеологічного обґрунтування російської агресії. Відповідно до цього нарративу, українці розглядаються як частина «триєдиного народу», що включає росіян, українців та білорусів, які мають спільне історичне коріння та культурні зв'язки. Ця концепція активно просувається у публікаціях російських лідерів, зокрема у статті Володимира Путіна «Про історичну єдність росіян та українців» (2021), де стверджується, що сучасна Україна є штучним утворенням, а її території мають належати Росії [9].

У рамках цього нарративу події на Сході України зображаються як «громадянська війна», ініційована західними силами, що намагаються розділити «руську єдність». Особливо цей нарратив посилювався після анексії Криму, коли російська влада виправдовувала свої дії як захист «історично російських» територій [5, с. 50–60].

Російська пропаганда активно використовує різні засоби впливу на суспільну свідомість. Основними засобами поширення пропагандистських повідомлень є державні медіа, такі як «Первый канал», «Россия-24», RT (RussiaToday) та «НТВ», які регулярно публікують матеріали, що підтримують політику російської влади [2].

Згідно з дослідженнями, у період 2014–2016 років близько 85% матеріалів про Україну в російських медіа носили негативний характер, тоді як позитивні повідомлення становили лише 5%. Така тенденція сприяла посиленню конфронтаційних настроїв і спотворенню реальної ситуації в Україні [12].

Окрім традиційних медіа, російська пропаганда активно використовує соціальні мережі для поширення нарративів як у межах Росії, так і за її кордонами. Платформи на кшталт «ВКонтакте», «Одноклассники», Twitter та Facebook стали основними інструментами для поширення фейкових новин. Важливу роль у цих процесах відіграють так звані «тролі» та боти – автоматизовані облікові записи, які поширюють пропагандистські повідомлення [4].

Одним із ключових інструментів у дезінформаційній кампанії проти України є «Агентство інтернет-досліджень», також відоме як «фабрика тролів». Це агентство розташоване в Санкт-Петербурзі та займається створенням і поширенням пропагандистських матеріалів через соціальні мережі.

Дослідження громадської думки, проведені організацією «Левада-Центр», свідчать про стабільно високий рівень підтримки дій російського уряду щодо України протягом 2014–2022 років. Наприклад, у 2014 році після анексії Криму рейтинг підтримки Володимира Путіна

зріс до 86%, що відображає ефективність мобілізації громадської думки через наративи про «повернення історичних територій» і «захист російськомовного населення». У 2015 році понад 60% респондентів підтримували політику Кремля щодо Донбасу, що свідчить про значний вплив пропагандистських повідомлень на суспільство [13].

Одним із ключових наслідків російської пропаганди є формування антагоністичних настроїв щодо України та західних країн. За результатами опитування «Левада-Центру» у 2016 році, 71% росіян негативно ставилися до США, а 60% – до Європейського Союзу. Це є результатом систематичної інформаційної кампанії, яка представляє Захід як основного ворога Росії, а Україну як маріонетку західних держав [10].

У 2020 році лише 30% росіян вважали Україну незалежною державою, тоді як більшість респондентів сприймали її як частину «російського світу». Це підтверджує успішність пропагандистських нарративів, які заперечують українську незалежність та суверенітет [11].

Російська пропаганда, яка активно діє з початку конфлікту на Сході України у 2014 році, стала важливим інструментом для легітимізації військових дій та впливу на громадську думку як всередині країни, так і за її межами. Використання історичних нарративів та фейкових новин дозволяє Росії виправдовувати свою агресію, мобілізувати патріотичні настрої та посилювати антагонізм до України і західних держав.

Література:

1. Белкін Л. Дослідження методів антиукраїнської російської пропаганди в інформаційних війнах проти України. 64-те вид. Т. 3 : *Scientific works of National Aviation University. Series : Law Journal "Air and Space Law"*. С. 87–94.

2. Брехня Кремля про українських захисників та захисниць – більше ніж найкраща аналітика про Україну. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/brehnya-kremlya-pro-ukrayinskyh-zahysnykiv-tazahysnyts/> (Дата звернення 24.09.2024).

3. Васильєва Н. В. Пропаганда як складова інформаційно-комунікативної політики і загроза національній безпеці. *Таврійський науковий вісник. Сер. : Публічне управління та адміністрування*. 2022. Вип. 2. С. 34–41

4. Воєнна пропаганда РФ – механізми впливу та способи захисту: детальний розбір від Тизенгаузена. URL: <https://kanaldom.tv/voennapropaganda-rfmehanizmu-vplyvu-ta-sposoby-zahystu-detalnyj-rozbir-vidtyzengauzena/> (Дата звернення 23.09.2024).

5. Гордієнко М. Г. Інформаційні наративи як інструмент гібридної війни. *Соціально-політичні процеси в Україні та світі у контексті*

глобалізаційних перетворень : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23 квітня 2021 р. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 50–60.

6. Заноз Н. П'ять міфів російської пропаганди про Україну. *Radio Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29137371.html> (Дата звернення 25.09.2024).

7. Кремлівська дезінформація щодо військового наступу на Україну. *detector.media*. URL: https://detector.media/propahanda_vplyvy/article/112545/2022-06-23-disinfochronicle-kremlivska-dezinformatsiya-shchodo-viyskovogo-nastupu-naukrainu/ (Дата звернення 22.09.2024).

8. Майже 80% росіян вірять у «нацистів», яких «підтримує» українська влада : веб-сайт. URL: https://m.gazeta.ua/articles/world-life/_majzhe-80-rosiyanviryatu-nacistivyakih-pidtrimuye-ukrayinska-vlada/1083342 (Дата звернення 23.09.2024).

9. Evolution of Russia's informational warfare in Ukraine: Interview with Olga Yurkova of Stop fake. *DeutscheWelle*. URL: <https://akademie.dw.com/en/evolution-of-russias-informational-warfare-in-ukraine-interview-with-olga-yurkova-of-stopfake/a-49443961> (Дата звернення 23.09.2024).

10. My Country, Right or Wrong: Russian Public Opinion on Ukraine. Carnegie Endowment for International Peace : веб-сайт. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2022/09/my-country-right-or-wrong-russian-public-opinion-on-ukraine?lang=en> (Дата звернення 20.09.2024).

11. Putin's propaganda is rooted in Russian history – and that's why it works. *The Conversation*. URL: <https://theconversation.com/putins-propaganda-is-rooted-inrussian-history-and-thats-why-it-works-184197> (Дата звернення 21.09.2024).

12. Russian Propaganda in Ukrainian Information Space. *ms.detector.media*. URL: <https://ms.detector.media/articles/post/12407/2015-01-22-russian-propaganda-inukrainian-information-space/> (Дата звернення 23.09.2024).

13. War Speeches. 190 днів пропаганди, або «Еволюція» заяв російських політиків. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/09/5/7366144/> (Дата звернення 23.09.2024).